

MATIJA GORJAN

Jože Pahor

(nadaljevanje)

"Sam sebe nisem mogel razumeti, ko sem te ugledal zvezanega pred seboj," je dejal Gorjan; "zdaj razumem! Nedolžne žrtve kličejo zadoščanje. Kdor si je napopal veliko krivdo, jo more poravnati le s ceno svojega življenja. Tehnica je pravična. Nisem tvoj sodnik, tu so, ki te bodo sodili."

Gorjan se je ozrl okrog in pokazal oborožene upornike.

"Kaj bi izgubljali čas!" je dejal korenjaški mladenič "Saj si je splel vrv! Vsa dolina naj vidi, kako plačuje tlačan, kadar je mera polna."

Hrupno so odobraval moške, le eden, ki so se mu belili lasje na senčih, je iznehadil trde sodnike. Stopil je naprej, ozrl se po vseh in spregovoril:

"Ali ga ne vprašate, če se kaj brani? Če ni obdolžen po krivem? Ali nima pravice, da spregovori?"

"Ti ga vprašaj!" je dejal Gorjan trdo.

Mož je stopil k Mustarju, mirno in resno.

"Pravični hočemo biti," je rekel, "priznaj svojo krivdo!"

"Imaš ti drugo pravico, kakor možje, ki so že govorili?" mu je presekala Gorjan besedo.

"Ne prenašli se!" je zavračal

mož. "Morda se kesanje budi v njem, morda se bo vrnil s svoje slabe poti!"

"Volka spreobračaji!" je dejal Gorjan.

"Požabljaš, da je izročen namilost in nemilost," je trdovratno odbijal mož; "govori naj sam!"

"Dolžite me stvari, ki jih nihče ni dokazal," je spregovoril Mustar kljubovalno, "da sem delal proti tlačanom podkupljen..."

"Tajil boš?" se je razvnel Gorjan.

"Proti tebi sem delal. Za to delo me ni bilo treba podkupovati!"

"Imaš dokazov?" je vprašal mož s sivimi sencami.

Gorjan ga je naglo napadel.

"Čigava stvar je vstaja? Moja ali tlačanska?"

"Ne razburjaj se, naša je!"

"Čigavi so oni mrtvi, ki so bili izdani z razkolom v Konjicah, čigava kri je tekla v Celju, ko ni bilo pomoči od nikoder?"

"Vsega ne moreš naprtiti nje-mu!"

Gorjan ga je trpko zavračal.

"Izpusti ga, da bo laže zavil vrat nam, ki smo še ostali! Čuj! Mar se hočeš zavarovati? Za vsak slučaj?"

Mož ga je pogledal, a se ni razburil.

"Kmet je, naša kri! Pretepli ga bomo, da bo obležal, ubili ga ne bomo!"

Gorjan je vzkipe. Da Mustarja brani eden njegovih, po vsem, kar se je bilo zgodilo, ga je žalilo.

"Tu ni srednje poti!" je vzkliknil. "Ali ga obsodite — kar ima na vesti, zasluži eno samo kazen — ali ga izpustite kot nedolžnega! Toda, če on ni kriv, smo krivi mi, puntarji, ki smo odpovedali pokorščino, rojeni za hlapce, ne pa za svobodne ljudi!"

Gorjan je premolknil in razdražen gledal zagovornika.

"Govori!" ga je pozval. "Toda kratko in naravnost!"

Mož je molčal, Gorjanov srd ga je razmaja.

"Umre naj!" so se oglasili kmetje, ki jih je bil razvnel Gorjanov neizprosni nastop.

"Zadnji čas je!" je potrdil Gorjan.

"Motiš se, če misliš, da me imaš v oblasti!" je kriknil Mustar. "Ubij me in plačal bo tvoj sin!"

Gorjan je prebledel, kapljice krvi ni bilo več v njegovem obrazu. Onemel je.

"Zdaj govori!" ga je pozval Mustar. "Mislim, da si razumel: življenje za življenje!"

"Moj otrok..." je zajecjal Gorjan in bilo mu je, kakor da se zemlja pogreza pod njim. Tovarishi so strmeli vanj, nikdar ga še niso videli tako brez moči kot ta trenutek.

"Odloči!" se je oglasil mož s sivimi sencami. "Ali je kriv ali ni?"

Gorjan ga je pogledal. Bilo mu je, kakor da se mu rogaajo vsi tu okrog. Eno samo besedo bi moral izreči, a je omagoval pod njeno težo kakor pod goro in dvomil je, ali jo bo mogel spregovoriti. Z roko je iskal okrog sebe, kakor bi se hotel opreti, da ne pade. Tudi ogorčena misel, da je morda Mustar ugrabil njegovega otroka, mu

ni vrnila moči. Oči vseh pa so bile nepremično uprte vanj.

"Kriv je!" je izjavil Gorjan in je pokazal drevo ob cesti.

Možje so zgrabili Mustarja ter so ga, velikega in težkega, odnesli do glavne ceste. Iz gostilne je z obupnim krikom planila ženska, a so jo prestregli in potisnili v stran.

Še enkrat je silni mož napel vse moči, da bi se rešil vezi. Kričal je, da ima še nekaj povedati, toda puntarji so zdaj naglo in brezčutno opravili svoj posel. Hrust je bil svoj zadnji boj, tem težji, ker do poslednjega trenutka ni mogel verjeti v smrt. Gorjan ga je gledal kakor skozi motne koprene, v njem je plapolal in rasel nemir, kakor ga še ni občutil v življenju.

"Mrtev je," je dejal postarni mož, ki je stopil bliže. Gorjan se je zdrznil. Ali se je ta trenutek odločila usoda njegovega otroka? Nemo so stali tovariši okrog, Gorjanu se je stemnilo pred očmi, bilo mu je, kakor da ga je udarila blaznost.

"Vem," je presekala postarni mož tihoto, "nisi mu mogel priznati!"

Gorjan se je vzravnaval. Videl je, da čakajo njegove besede, zbral je vse svoje moči.

"Na konje!" je ukazal, odjezdili so. Trpljenje enega človeka je bilo komaj še kapljica, ki jo vsrka zemlja, da ni več sledu za njo.

Kmalu nato so hiteli čez Trebnje do Žužemberka. Gorjan je videl, da so tlačani še vedno pripravljeni za boj, čeprav so tudi tu nekateri ljudje skušali širiti malodušje in zmedo. Poleg tega je zvedel, da se je kočevsko krdelo že zganilo in da koraka proti Soteski.

Ko se je vračal v Boštanj, je tudi v Mokronogu našel četo konjenikov, ki je bila pripravljena, da se mu pridruži. Še ga je mučil strašen nemir, a poln zanos jim je spregovoril nekaj besed, saj vse stiske niso uničile junaškega duha, ki so bile z njim prepojene tlačanske vrste. "In če bi nam desetkrat izpodletelo," je sklenil Gorjan svoj nagovor, "bomo šli enajstič spet na delo, z isto trdno vero, da je naša stvar vredna vseh naših moči in slednje kaplje naše krvi, slednje naše žrtve."

19

Dva voza sta v spremstvu jezdecov prihajala ob reki. Na prvem se je peljalo četvero ranjenec, ki so sedeli in se živo razgovarjali, na drugem je ležal, močno omet, Čebulec sam. Poleg vozika je sedel — Gorjana je iznenadilo — vikar Kalist. Neugodna poročila, da je Herberstein že ob Savi, so pospešila prevoz ranjenec v varnejše ozadje. Baje so opazili sovražne prednje straže že pri Sevnici.

"Tako naglo napredujejo?" se je začudil Gorjan. Zaskrbelo ga je. Zdaj je imela plemiška vojska samo še dva pravca, Krško ali Mirensko dolino. Kam bo udarila?

Stopil je k drugemu vozu in je vprašal Čebulca, ki je ležal vznak, kako mu je.

"Mraz me trese," je povedal ranjenec, ki se ni ganil. Oči so se mu svetile, na čelu se mu je zbirala znojna rosa.

"Nogo ima kakor hloed," je pojasnil voznik, Gorjan pa je bral bolniku na obrazu, da je nevarno.

"Kopriva ne pozebe, izlital se bom!" je dejal Čebulec.

"Mir bi moral imeti, to je prvo!" je menil Gorjan.

"Ko pa je vojna! Ko bi le hitro šlo, da bi sam stal na nogah! Glej, roke so močne!"

Privzdignil je desnico, počasi, naporno, a mu je takoj omahnila.

"Daj mi piti!" je poprosil.

Gorjan mu je natočil vode iz majhnega sodca. Bolnik je pil željno, hlastno, nato se je nasmehnil.

"Kakor z otrokom je treba," je dejal. Tipal je ob strani, kjer je ležal kratek meč. Skrbelo ga je, da se ne bi izgubil. "Sinu bi ga rad izročil," je pojasnil. "Malo premlad je še fant, sedemnajst let! A če ga sam ne morem več sukati, naj ga zgrabi on! Naj se bori, ko se oče ne more! Povej, Matija, kako si opravil?"

Gorjan je pripovedoval, da se dolina spet zbira.

"Ozdravil bi, če bi slišal, da ste jih potolkli," je zatrjeval Čebulec.

"Samo glej, da prideš na varno!" ga je opominjal Gorjan. "Naš boj je težak, sam veš! Najbolje bi bilo, ko bi te peljali domov! Na cesti ni zdravja!"

Stisnil mu je roko, ki je bila vroča in vlažna, poslovlil se je od ranjenec, ki so obljubljali, da bodo kmalu spet v boju ter je odhitel s svojimi tovariši.

V Boštanju so ga že težko pričakovali. Zasedli so nekaj važnih krajev ob Savi, da bi zabranili prehod čez reko. Toda še tisto noč jim je prinesel sel usodno vest, da je sovražna predstraža pri Rajhenburgu prešla na desni savski breg.

"Vrgli jih bomo nazaj!" je odločil Gorjan. "Ti ne bodo nikdar prišli do Boštanja!"

Zajahal so konje in odhiteli ob Savi navzdol. Spet se je pokazalo, kako potrebna je konjica. Ob cesti, kjer je segal gozd prav do reke, so se skrili v goščavi in nestrpnost čakali. Gričevje, ki je valovilo v ozadju, je zapiralo prehod v Mirensko dolino. Her-

bersteinova četa je imela tu edino pot.

Prva zarja se je razlivala po bregovih in reki, ko se je začelo peketanje sovražne straže. Kar je Gorjanovih imelo puške, so se pripravili. Že so se razločile posamezne besede, tuje so bile in trde. V dolgi vrsti so prihajali jezdec, v zasedi so kmetje od strani prežali nanje. Čas je bil, Gorjan je dal znamenje.

Streli so počili, stoterno je odmevalo od gričev. Med Herbersteinovimi se je razlegel krik, nastala je strahovita zmeda. Konji so se poplašili, Gorjan je planil nad iznenadene. Boj je bil kratek. Herbersteinovi so se razpršili, nekaj jih je planilo v Savo, da bi se hitreje rešili.

Gorjan je zmagal laže kot si je mislil. Takoj je poslal nekaj jezdecov v diru v Rajhenburg, a je bilo že prepozno. Morali so se vrniti, ker je Herbersteinova vojska pripravljala vdor v Mirensko dolino. Tu so imeli Auerpergi, tu je imel kardinal Lang kot krški škof obširna posestva, ki so se jih bili polastili uporni kmetje, tu je bilo treba najprej udariti.

(Dalje prihodnjice)

She hung her laundry in the White House East Room!

ABIGAIL ADAMS was no clinging vine.

Wife of one United States President and mother of another, she exercised great influence on both the social and political life of her time. Besides, she did the Adams' family washing and ironing and cooking and dishwashing—and raised four children, practically alone, while her husband was away for long periods of time on business.

And Abigail did even more. She was an excellent business woman. She managed her husband's modest estate with such discretion and skill that John Adams was able to retire from public service to a life of comparative ease. And this was in distinct contrast to the poverty that embittered the closing years of some of his illustrious contemporaries.

John Adams would never have been able to gain this security without the invaluable help of his devoted wife Abigail.

AND THE SAME could be said about many successful men today. Many American wives not only inspire their husbands to set worthwhile goals—but also aid them in attaining them. And a family's sound financial standing is dependent as much upon a woman's ability to manage money as it is her husband's ability to make it. That's why a savings program should be a family program—as much the wife's responsibility as it is her husband's.

Many wives today are encouraging their husbands to invest regularly in U. S. Series E Savings Bonds on the Payroll Savings Plan. It's the easiest way to save—and one of the safest. Once you sign up for Payroll Savings, you can relax and know that your saving is being done for you automatically. Each payday your money goes into Savings Bonds—where the principal is assured and your returns guaranteed.

Help your husband gain financial security tomorrow—by inspiring him to invest in Savings Bonds today.

For the big things in your life, be ready with U.S. Savings Bonds.

The U. S. Government does not pay for this advertising. The Treasury Department thanks, for their patriotic donation, the Advertising Council and

ENAKOPRAVNOST

CHICAGO, ILLINOIS
FOR BEST RESULTS IN ADVERTISING
CALL DEarborn 2-3179

MALE HELP WANTED

• EXPERIENCED MEN — TOP WAGES •

PROCESS TIME STUDY ENGINEERS TOOL DESIGNERS LAYOUT DRAFTSMEN DESIGN ENGINEER

(Farm Machinery and Outboard
Experience Preferred)

(APPLY IN PERSON, WRITE OR WIRE)

THE OLIVER CORP.

423 E. Michigan Battle Creek, Mich.

PAINTED DESERT URANIUM & OIL COMPANY

A WASHINGTON CORPORATION

Engaged in exploration for Uranium and other metals on properties in the daybreak Uranium area, Spokane County, and in Ferry County, Washington; also in Grand and San Juan Counties, Utah.

PUBLIC OFFERING

12,000,000 shares of common capital stock at 1c per share fully paid, and non-assessable.

Write for Offering Circular to

W. M. FREDERICKS, Secretary-Treasurer

725 Peyton Building, Spokane 1, Washington

The Statutory Statement filed with the State of Washington is available for inspection at the Company's Office, 737 Peyton Building, Spokane, Washington. Phone MADISON 1851

W. M. Fredericks, Sec'y-Treas.
725 Peyton Building
Spokane 1, Washington

Please send me Offering Circular on PAINTED DESERT URANIUM & OIL CO.

Name (Print) _____
Street _____
City _____ State _____

CHICAGO, ILL.
FOR BEST
RESULTS IN
ADVERTISING
CALL
DEarborn 2-3179

FEMALE HELP WANTED

GENERAL HOUSEWORK — Must like children. 5 day week. Private room with board. Pleasant surroundings, nice home.

Call ANDover 3-6955
or VERNON 5-3339

HOUSEKEEPER in fine Glencoe home. Young professional people with small boy. Permanent position. Lovely room and bath, TV. Good salary.

DEarborn 2-6270

COOK in Rectory — Stay - Experience - References
Phone —
EUclid 6-0725

REAL ESTATE

SAUGANASH — Zidana ranch hiša z 2 spalnicami; stara 3 leta. Garaža, klet pod vso hišo. Prodaja lastnik sam.

4111 Glen Lake
PALisade 5-4012

BUSINESS OPPORTUNITY

AUTO BODY SHOP — Completely ready to go. Busy location. Equipped. Low rent, low price. Make offer!

Call EVerglade 4-4040
9 a.m. to 9 p.m.

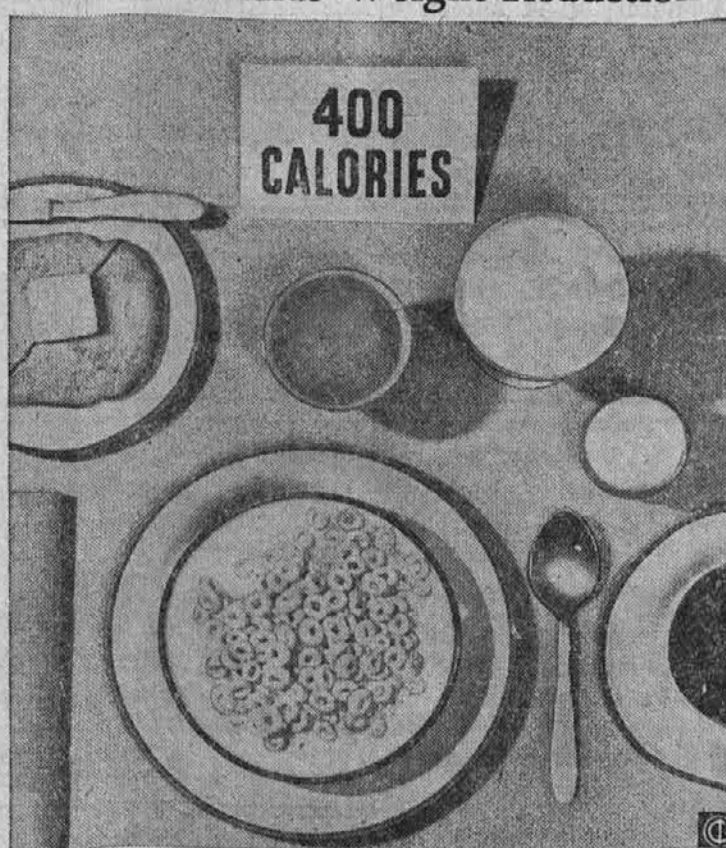
BEAUTY SHOP — Living quarters. Good going business. Leaving city. Best offer.

EVerglade 4-4945

ROOMING HOUSE—Sell to settle estate. Vicinity 2600 W., 3100 N. Oil space heat; double garage. Owner's apartment optional. 4 complete baths (1 with shower); laundry room, automatic hot water. Owner.

JUNiper 8-2560

Breakfast Aids Weight Reduction

Nutritionists have found through research that a good breakfast is the key to any successful weight reduction plan. If you skip breakfast you are more apt to resort to between-meal snacks which add calories or you are apt to over-eat at the other two meals of the day. A series of experiments at a prominent medical school of a large university have demonstrated that just skipping or skimping breakfast will not cause a loss in weight if the total daily caloric intake remains constant.

Scientific research on the effects of starting each day with a breakfast that provides one-fourth to one-third of the day's food needs highlights these benefits. You'll feel better, you'll work better, you'll be quicker in the late morning hours if you start the day with a basic breakfast. Doctors and dietitians recommend a basic breakfast pattern of fruit, cereal, milk, bread and butter.

A basic breakfast pattern not only is easy to follow but is thrifty, efficient, appetizing, and adaptable. It is ideal for a reducing diet. For example, a 400-calorie basic breakfast provides 1/3 of a 1200 calorie diet. The pattern remains constant but variety is easily achieved by using a different fruit, cereal, and bread. There are more than two dozen varieties of breakfast cereals available at your grocer, including both hot and ready-to-eat varieties.

400-Calorie Basic Breakfast

Orange Juice (4 ounces)
Ready-to-eat Oat Cereal (1 ounce)
with Skim Milk (4 ounces)
Whole Wheat Toast (1 slice)
Butter (1 teaspoon)
Soft Cooked Egg
Skim Milk to Drink (4 ounces)
Coffee